

Programrapport LGFÖD21h

Programmets namn: Förskollärautbildning för pedagogiskt verksamma	Ladokkod: LGFÖD21h (distans)
Antal högskolepoäng: 210	Årskull 2021h
Programansvarig: Anneli Bergnell	Antal registrerade på examenskursen, 11fb75 v24: 37

I programutvärderings enkäten deltog 17 av programgruppens 37 studenter (45,95%) och svarade på 15 frågor med både graderings- och kommentarsmöjlighet samt fyra fritextfrågor där programmets styrkor och svagheter, upplevelser av valideringsprocess och övriga synpunkter efterfrågades. I de inkomna enkätsvaren återfinns dock endast några få kommentarer och fritextsvar. Programvärderingen fanns tillgänglig i Canvas under perioden 240509–240602 (25 dagar). Tre skriftliga (mejl, anslag) och en muntlig påminnelse gavs under svarsperioden.

Analysen baseras även på kursrapporter för aktuell kursgrupp, programutvärderings- och programrapport från närmast föregående kursgrupp, samt diskussion och anteckningar från kurslags-, programutvecklings- och valideringsarbetsgrupp. Som underlag för genomströmning och tillgodoräkningen har programansvarig även använt statistik från Ladok. Programrapporten bör läsas i ljuset av att den speglar synpunkter från cirka 45% av studenterna i aktuell programgrupp, samt att få kommentarer lämnats till graderingssvaren.

1) Inledande statistik kring genomströmning samt programmets uppläggnig

Programstatistiken visar att genomströmning för aktuell grupp varit mycket god, då merparten genomfört utbildningen i sin helhet. Höstterminen 2021 antogs 48 programstudenter varav 45 slutförde den inledande kursen. Studenter som därefter avslutat eller pausat sina studier, gör det inför termin 5, 6 eller 7. Det sammanfaller med programmets ökade förkunskapskrav.

I den avslutande examensarbetskursen registreras 37 studenter varav 36 deltar med en skriven examensuppsats vid första ventileringsstillfället i maj 2024. En student har trots registrering, inte deltagit aktivt i kursen och har således inte heller skrivit någon uppsats. Vid kursavslut i juni 2024 erhåller 26 studenter betyget godkänt (G) för sin examensuppsats och 7 studenter betyget väl godkänt (VG). I oktober 2024 är ytterligare en student klar med sin uppsats, dvs totalt 34/36 av de aktiva studenterna har genomfört examensuppsatsen i sin helhet.

Samtidigt som examenskursen avslutas i juni 2024, tar 29 av 37 studenter även sin förskollärarexamen (210 Ladokpoäng) och i oktober 2024 är siffran 34 av 37. Två av de kvarvarande studenterna saknar endast godkänt resultat för examenskursen och en har utöver uppsats flera ytterligare examinationer kvar i programmet. Sammantaget visas således en mycket god genomströmning, vilket är mycket glädjande.

Särskilt tillfredsställande är genomströmning då aktuell studentgrupp är den första som genomgår programmet sedan den hastiga övergången till distansförlagd utbildning hösten 2021. Farhågor fanns att on-line undervisning inte skulle upplevas vara av tillräckligt stöttande eller god kvalitet och därför leda till avhopp från programmet. Troligtvis har dock lärarnas mångåriga erfarenhet av den campusförlagda versionen av programmet samt intensiva omställningsarbete, bidragit till väl förberedda och nöjsamma studenter.

Terminsindelning för distansprogrammet planerades i likhet med den campusförlagda varianten av programmet; dvs sju terminer under totalt 2,5 kalenderår. Två terminer av dessa (termin 3 respektive 6:1) förlades till sommaren (juni-juli-augusti 2022 och 2023). Utvärderingarna av sommarkurserna visade dock att de upplevts alltför påfrestande både för studenter där kurser avlöste varandra utan någon egentlig sommarvila och för de lärare som haft ett pågående kurs- och undervisningsansvar även under sommarmånaderna. Efter denna första programkull, är sommarkurser borttagna i programmet (till förmån för sju terminer under 3,5 år). Programmet är distansbaserat med några campusträffar per termin för kvalitet och rättssäkerhet. Campusträffarna planeras noga efter vilka inslag som inte kan genomföras med fullgod kvalitet på distans (exempelvis estetisk workshop eller biologiexkursion) och de tentamen där inte fullgod rättssäkerhet kan uppnås (exempelvis tentamen i fysik/kemi). Undervisningen på campus beskrivs av en student såsom *”bra upplägg på de gånger vi varit inne i borås för undervisning bra och välfungerande tentor som varit på plats i skolan”* och en annan som *”roliga aktiviteter på plats”*. Antalet campusträffar gav vid starten av fjärde terminen upphov till diskussion, då några studenter påpekade att distansutbildning enbart borde innebära undervisning on-line, men allt eftersom blev träffarnas betydelse för innehåll och kunskaper tydligare. I utvärderingen beskriver de att de *”uppskattat campusträffarna, roliga och lärorika moment på plats och uppskattat att träffa både medstudenter och er lärare på riktigt”*. Någon beskrev under avsnitt 'beskriv programmets svagheter', att *”det kunde ha varit fler fysiska träffar”*.

Studenterna är genomgående positiva till den digitala on-lineuppläggnings eftersom de därmed beretts möjlighet att delta oavsett bostadsort. Utbildningen har upplevts vara flexibel och ha ett *”bra upplägg med distansundervisningen men med några träffar”*. Struktur och genomförande av föreläsningar, seminarier, workshops och examinationer on-line har upplevs ha fungerat bra, även om det ibland uppstått problem relaterat till egen teknisk utrustning och kunskap såsom: *”Jag har upplevt att det digitala har varit svårt vissa gånger men förvisso hade jag inte mycket erfarenhet inom det området”*.

Digital undervisning kräver dock en annan förberedelse av läraren för att inslaget via skärm blir lika inspirerande som i sal, vilket studenter också påtalar. De lärare som lyckats För studenter blir kraven på självständighet tydligt då de oftast är hänvisade till sig själva och förmågan att söka och förstå innehåll och information. Kursansvariga för de fyra första terminerna har därför varit noga med att regelbundet (utanför undervisningstid) möta studenterna on-line. På så sätt har de kunnat fånga upp kursfrågor men också stärka grupp känslan. Högskolans lär- och kommunikationsplattform Canvas är en mycket viktig kanal i distansutbildningen. Studenter har dock kommenterat att plattformens sidor och information inte alltid har justerats i tillräckligt god tid. En trolig förklaring är programmets hastiga övergång från campus till distans samtidigt som lärosätet skiftade plattform från Pingpong till Canvas. Lärare gavs mycket liten tid att ändra texter och uppgifter för överensstämmelse med distansupplägg och ny plattformstruktur. Aktuell studentgrupp blev därför extra drabbade av ofärdiga sidor eller otydlig information.

Som antyds i programnamnet, ska studenter under pågående studier vara verksamma i förskolan eftersom programmet bygger på växelvisa högskole- och verksamhetsförlagda studier. En dag i veckan schemaläggs on-lineundervisning samt examination och övriga förberedande studier planeras in av studenterna själva. Kombinationen av arbete och studier ses återkommande mycket positivt av studenterna för egen (och arbetsplatsens) utveckling; *”plugga och jobba samtidigt har varit en bra blandning, inte bara korvstoppning, man har kunnat testa och prata på jobbet under tiden”*.

För antagning till i programmet krävs fem års pedagogisk erfarenhet från förskoleverksamhet och studenter förväntas därmed ha utvecklat grundläggande förståelse för exempelvis förskolans innehåll, styrning och organisation, förskolebarns utveckling, lek och lärande samt pedagogiskt förhållningssätt och ledarskap. Arbetslivserfarenheter tas tillvara löpande i programmet och för målgruppen studenter blir utbildningsplanens mål att *”visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och utveckla sin kompetens i det pedagogiska arbetet”* tydligt. Ett första steg att utveckla dylik förmåga och kartlägga egen kunskap, sker under utbildningens första två terminer när studenter ringar in och visar fram reell kompetens i programmets tredelade valideringsprocess (skriftlig, muntlig samt praktisk del). Efter egenkartläggning, intervjutillfälle med högskolans handledare samt praktisk tillämpning i annan förskoleverksamhet än den egna, sker en strukturerad bedömning, värdering och dokumentation av samtliga delar. Bedömningen, som genomförs av högskolans handledare, resulterar i en individuell lärlan där de utbildningsmål som motsvarar studentens reella kompetens blivit tillgodoräknade. Lärplanen blir ett erkännande av kunskaper och kompetenser som studenten besitter och som hen förvärvat i förskoleverksamhet. Övriga utbildningsmål i lärplanen ska således studeras, vilket samtidigt ger studenten tydlighet i vilka kunskaps- och kompetensbehov hen själv har. Valideringsprocessen avslutas i mitten av termin två och därefter studerar studenterna i enlighet med sin personliga lärlan. Tack vare denna valideringsmöjlighet, söker studenter aktivt till programmet, vilket uttrycks av en student såsom att *”den [valideringsperioden] var bra! Gick denna utbildning då man hade en chans att på något sätt kunna få validera kunskaper man redan har!”*.

Uppfattning om egen kompetens och vad som borde valideras, kan dock också ge upphov till diskussion. Några har föreställningar om att de redan har all kunskap som nu enbart ska formaliseras. Andra anser att förskolans handledare under valideringsperioden inte haft tillräcklig förmåga att uppmärksamma eller uttrycka alla kompetenser i skrift eller att hen *”inte ägnade sig tid att fylla i lappen ordentligt”*. Handledarens betydelse lyfts dock av många även utifrån att de är nöjda och att möjligheten att få syn på egen kunskap, möta en ny verksamhet och validera mål beskrivs som en styrka i programmet. En student uttrycker att hen är *”nöjd med min egna process men då gick jag också in med inställningen att allt som valideras bara är en bonus. Sen var jag också precis behörig med 5 år i yrket så jag hade väl inte jättehöga förväntningar på att få massa validerat, vilket inte heller var målet utan det jag inte hade med mig sen innan ville jag ta del av i utbildningen”*. En annan beskriver skillnaden i kompetens mellan det ordinarie förskolläraryrket och det egna som att *”många nyutexade utan erfarenhet kommer in i förskolan och försöker lära ut istället för att det faktiskt handlar om att ha en fingertoppskänsla och leka in i lärandet”*. Det är tydligt att studenterna erövrar sin profession under sina studier.

I programutvärderingen finns en synpunkt på en alltför kort valideringsperioden (8 veckor) och flera om önskemål att få validera kursmål även i slutet av utbildningen (termin 6 och 7). Valideringshandledarna på högskolan har dock stor erfarenhet att avgöra vad som kan vara möjligt att ta sig an både tids- och kompetensmässigt. Många kunskapsområden relaterar till flera mål och därför ges varje student avgränsade arbetsområden som hen rimligen kan hinna behandla

och visa fram. Formella kunskaper (vilket exempelvis krävs i termin sju), kan studenten själv ansöka om utanför programmets valideringsprocess (som avslutas helt i mitten av termin två).

Spridning i tillgodoräknande av studenternas reella kompetens är ofta stor även om samtliga har minst 5 års arbetserfarenhet från förskolan. Skillnader syns även i aktuell studentgrupps tillgodoräkning av högskolepoäng (18–65,5 hp):

Tillgodoräknade poäng	Antal studenter (av 37)
18- 19,5 hp	2 studenter
20- 29,5 hp:	12 studenter
30- 39,5 hp:	10 studenter
40- 49,5 hp:	3 studenter
50- 59,5 hp:	7 studenter
60- 65,5 hp:	3 studenter

Tabellen ovan kan även användas för diskussion om generell validering av de erfordrade fem årens yrkeserfarenhet. Ett generellt tillgodoräknande med exempelvis 30hp, skulle vara skäligt för ungefär en tredjedel av studenterna ovan, men inte för övriga. Erfarenheter av dylika skillnader från dryga 15 år i programmet pekar mot svårigheten att göra en rättssäker generell validering, vilket samtidigt styrker användandet av ”Boråsmodellen”. Undervisande lärare påtalar därtill att skillnader även blir synliga i enskilda examinationer som rör områden där studenter förväntades ha erfarenhet från verksamhet (exempelvis om samverkan med vårdnadshavare, lek, omsorg). Utifrån en students synpunkt på utbildningsinnehållet, kan en liknande slutsats dras: ”*Hade önskat mer samtal kring samverkan med vårdnadshavare*”. Mot bakgrund av ovanstående finns ständigt en diskussion i programmet om risken för förgivettagna kunskaper hos målgruppen studenter.

I utbildningens olika inslag förväntas studenten jämföra, diskutera, problematisera, ifrågasätta samt använda den egna verksamheten som referens. Aktuell studentgrupp kommer från städer och orter mellan Stockholm och Lund med en naturlig skillnad i arbetssätt och förutsättningar. Olika delarna ger bredd och djup i diskussioner och grupp- och seminarieformer blir därför en viktig del av programmet för ett utvecklande av förskolläraprofessionen. Studenter lyfter återkommande muntliga diskussioner som en styrka i programutvärderingar i likhet med att ”*seminarier har varit bäst. Det är i fördjupade diskussioner man får ut det mesta av kursen*”. Det finns dock återkommande även önskemål att byta *alla* inlämningar och tentamen mot muntliga diskussioner.

2) Studenternas möjlighet till ansvar och delaktighet

I programutvärderingsenkäten anger de 17 studenter som svarat på enkäten att de haft möjligheter till ansvar och delaktighet utifrån graderingen ”stämmer helt” (23,5%) eller ”stämmer ganska bra” (58,8%), vilket ses som tillfredställande siffror. Enda kommentaren gör gällande att mycket varit färdigplanerat vid kursstart, men att det samtidigt funnits flexibilitet exempelvis i förhållande till datum och tid för inlämningar. Målgruppens studenter har samtidigt ett behov av att planera

sina studier och eventuella ledigheter långt i förväg och därför är kursinnehåll normalt redan klart vid kursstart för att minska risken för förändringar .

Samtliga kurser i termin 2-7 har haft kursplanering med studenterna någon månad innan kursstart. De kurser som innehåller 30 hp har genomfört skriftliga eller muntliga mittkursvärderingar och med något undantag har en avslutande skriftlig kursutvärdering genomförts där studenterna haft möjlighet att framföra synpunkter. Flera kurser har därtill haft regelbundna ”träffar med kursansvariga” där studenterna bjuds in att lyfta aktuella kursfrågor och synpunkter löpande. Möjligheten att fånga upp studenternas upplevelser och frågor har varit värdefullt för kursutveckling och förmodligen även för studenterna.

Studenter på Högskolan i Borås har även möjlighet att delta som representanter i programråd och utbildningsutskott, men ingen från aktuell grupp har anmält intresse att delta. Det bör noteras att det blivit allt svårare att rekrytera studentrepresentanter även från de campusbaserade programmet. Målgruppen pedagogiskt verksamma studenter från annan ort, kan därtill tänkas ha särskilt svårt att engagera sig utöver studie- och arbetstid.

3) Relationen mellan programmets kurser samt mellan examensmål, lärandemål undervisningsformer och examinationer

Av de studenter som svarat på programvärderingen är majoriteten nöjda med utbildningen och anger att den varit relevant i förhållande till programmets utbildningsmål samt att ”*kombinera studier med arbete har varit fantastiskt givande och lärorikt*”. När det gäller huruvida utbildningens undervisningsformer varit till stöd för lärandet, var spridningen i svar enligt graderingen ”helt” (23,5%), ”stämmer ganska bra” (52,9%) och ”stämmer delvis” (23,5%). I en kommentar som härrör till svaren uppger en student att hen ”*önskat mer diskussion. Jag anser att man lär bra genom att verbalt sätta ord på det man läst, tänker, reflekterat kring*”. Önskemålet är givetvis relevant och diskussioner viktiga i programmet, men behöver även sättas i relation till att studenterna endast är schemalagda en dag i veckan och mycket innehåll ska rymmas i tiden. Det gör att schemalagd diskussionstid inte alltid kan erbjudas, utan studenter uppmanas att använda sina studiegrupper även utanför schemat. Flera studiegrupper träffas exempelvis under studiedagen och tar del av on-lineundervisningen tillsammans. Troligtvis förstärks behovet av att exempelvis diskutera när studenter befinner sig ensamma vid sin skärm, vilket gör att förslag på att hitta egna former för att studera tillsammans, behöver bli frekvent uppmärksammade i kurserna.

100% av de som svarat anser att deras förkunskaper var tillräckliga för att tillgodogöra sig programmets innehåll ”helt” eller ”ganska bra”

76,4% anser att innehållet helt eller ganska bra varit relevanta i förhållande till lärandemålen i utbildningsplanen.

58,8% anser att examinationsformerna varit till stöd för lärandet helt eller ganska bra.

82,4% anser att kurslitteraturen och övrigt material helt eller ganska bra varit ett stöd för lärande

Det tycks som att studenter vid avslutad utbildning i stor utsträckning, har uppskattat både programmets innehåll och varierade undervisningsformer samt kursmaterial. Samtliga (100%) anser sig haft tillräckliga förkunskapskrav vid antagning. Någon skriver dock att ”*det var mycket tuffare än jag trodde. Ansvarat va stort för mig som student?*” och en annan att det ”*kändes onödigt med avan-*

cerade tentamen på denna nivå”. Det kan tolkas som studenter inte helt varit förberedda på vad som krävs för studier.

En kommentar kopplad till examinationsformer gör gällande att de önskat fler muntliga seminarier och färre tentamen eftersom ”*vi lär oss att barnen lär olika. Att skriva en fin text med mycket taget ur litteraturen är något många kan göra men att föra en diskussion för att befästa kunskapen är inte lika viktigt känns det som*”. I samma kommentar återfinns synpunkten att det är ”*bra med kryss-tentor*”. Synpunkter om att ersätta tentamen med muntliga seminarium samt jämförelsen mellan barns och studenters lärande är vanligt förekommande i utvärderingar. Eventuellt kan just den här kommentaren även handla om kritik mot akademiskt skrivande. Vanligt förekommande är också att kursuppgifter borde handla om vad man gör i praktiken och mindre om exempelvis teoretiska begrepp, vilket återfanns i ytterligare en kommentar. I utvärderingen ansåg endast 58,8% att examinationsformerna stöttade lärandet helt eller ganska bra, vilket är lägre nöjdhet än i tidigare utvärderingar. I kommentarerna kan utläsas att de har upplevelser kopplade till enstaka examinationer exempelvis informationsbrist (inför matematiktentamen), innehåll under campusträffar (som kunde getts online) samt önskemål om fler praktiska moment (på campus).

Litteratur och kursmaterial har upplevts vara relevanta och stöd för lärandet (82,4%) även om ”*vissa texter har varit väldigt svårlästa och det har känts som det borde finnas enklare mer förstälig litteratur att använda*”. Några beskriver att all litteratur inte blivit använd och att de ”*ibland letat bara nåt stycke för man varit tvungen att ha med den som referens*”. I kursansvarigas reflektioner finns också funderingar över att studenter inte läser all litteratur exempelvis sådan som är kopplad till föreläsningar- om den inte (som i exemplet ovan), kräver referens i skriftlig uppgift. Repetitionsfrågor (i tex biologi, fysik, kemi) används i stor utsträckning som ”mall” för vad som ska studeras och ”svaras på” och studenterna själva uppger att de ofta söker svar via olika webbsidor istället för i litteraturen. Det resulterar naturligtvis i att utvald litteratur inte används eller läses i sin helhet, vilket kan hindra en vidare förståelse om ämnet som studeras. Utifrån ett didaktiska perspektiv, kan även värdefulla praktiska exempel gå förlorade och leda till uppfattningen att dylika saknas i kursen.

I kommentarer som rör programinnehåll har specialpedagogik, biologi, språk/flerspråkighet samt konflikthantering lyfts fram som områden de önskat mer undervisning om. Förutom biologi ligger önskemålen i linje med tidigare programutvärderingar och troligtvis även såsom ständigt aktuella ämnen i förskoleverksamheten. I ett avseende skiljer sig synpunkterna mot tidigare utvärderingar, då ingen nämner otillräcklig undervisning i estetiska ämnena vilket varit fallet de senaste åren. Två obligatoriska campusträffar har dock riktat fokus mot estetiska ämnen och lärprocesser (termin 2 och 6) och kurserna gavs i en tid när tillräcklig lärarkompetens fanns. Det skulle kunna betyda att studentgruppen upplevt tillräcklig undervisning inom estetiska ämnena.

Det som flera studenter kommenterat såsom programmets styrka är möjligheten till växelvisa studier mellan högskole- och verksamhetsförlagda som ett ”*bra upplägg kring validering och att arbeta samtidigt*” och att ”*man har kunnat testa och prata på jobbet under tiden*”. Dylika kommentarer visar att programmet utvecklats i önskvärd riktning för att studenterna ska få goda möjligheter att tillämpa inhämtad kunskap (teori, ämneskunskaper, didaktik osv) under de verksamhetsförlagda studierna, men även att teoretisera kunskaper och erfarenheter, kanske till och med tillsammans med sina arbetskamrater. I kontakter med rektorer, som ibland har synpunkter på att studenterna kommer ut i verksamheten med uppgifter som ska göras ”på arbetstid”, kan vi hänvisa till hur studenterna själva beskriver den utveckling som sker på den egna arbetsplatsen. Vår förhoppning är att det parallellt med studenternas egen utveckling sker en verksamhetsutveckling där studenterna bidrar.

Annat som flera studenter kommenterat som programmets styrka är ”*de fantastiska lärarna, de flesta har varit jättebra*” som ”*genuint bryr sig om oss studenter och vill att vi ska lyckas. Hade nog en förväntan om att det skulle vara lite mer opersonligt med högskolestudier, men där hade jag fel!*”. Det verkar som om lärarnas målmedvetna arbete med att (även) göra distansstudenter till en del av Högskolan i Borås och till en specifik studentgrupp, varit framgångsrikt.

4) Forskningsanknytning i programmet

I programutvärderingsenkäten framkommer att svarande 17 studenter graderar att de ”helt” eller ”ganska bra”, fått ökade kunskaper om och förståelse för forskning (100%), utvecklat sitt kritiska tänkande (88,2%) samt utvecklat sitt vetenskapliga förhållningssätt (94,1%). De visar därmed en större nöjdhet över programmets forskningsanknytningen än studenter föregående år. Det verkar som det intensiva arbetet med forskningsanknytning och att säkerställa progression i den samma, givit resultat. Få kommentarer återfinns under de forskningsrelaterade frågorna, där dock två studenter beskriver ”*att läsa mycket forskning har varit väldigt givande och bidragit med kunskaper*” och att ”*tidigare kunskaper var på noll så ja det har ökat*”. Förutom en tidigare redovisad kommentar som kan tolkas som en kritik mot för stort fokus på akademiskt skrivande, återfinns inga fler synpunkter som kan kopplas till forskningsanknytningen i programmet.

Samtliga litteraturlistor och föreläsningar i programmet är vetenskapligt förankrade och adjunkter, doktorander, lektorer och docent bidrar med att uppmärksamma studenter på lärarens egen eller annan nationell och internationell forskning. När högskolans egna forskare undervisar får studenterna naturligt möta högskolans pågående eller avslutade forskningsprojekt vilkas resultat förhoppningsvis därefter förs ut och används i verksamhet.

Programmet innehåller även undervisning och uppgifter som ska stödja studenters egen vetenskapliga progression i att läsa, granska och använda forskning i studier och verksamhet. Utbildningsinslag såsom informationssökning, skrivande av kunskapsöversikter och reflektionsrapporter samt egna studier utifrån olika vetenskapliga metoder, bidrar också till att gradvis öka förståelse både för eget akademiskt skrivande och för samhällets kunskapsutveckling i stort.

Progression i forskningsanknytningen i programmet sker i huvudsak i två spår där det ena handlar om att inledningsvis läsa, förstå, diskutera, skriva om och använda vetenskapliga texter. Vidare att söka upp, granska, problematisera och analysera texter i seminarier och till eget skrivande. Det andra spåret rör att successivt utveckla ämnes- och metodkunskaper för akademiskt förhållningssätt och skrivande. Studenterna startar under första terminen med (pedagog-) intervjuer och analys utifrån enklare analysmodeller och går vidare i termin två med analys av barnobservationer och eget rapportskrivande. I termin tre möter de enkätstudier och kvantitativa metoder för att i termin fyra fortsätta med argumentation och barnintervjuer där samtalsanalysen resulterar både i egen undervisning och rapport. Sista året på programmet gör studenterna en kunskapsöversikt i termin sex, granskar vetenskapliga metoder och kunskapstraditioner i termin sju, för att slutligen sammanföra kunskaper från båda spår i programmet i en programavslutande examensuppsats (15hp). Utöver det, erbjuds studenterna föreläsningar, workshops och canvassidor där akademiskt skrivande behandlas och utvecklas. Flera av programmets lärare återfinns i de examinationer som beskrivits ovan och kan följa upp progressionen.

Svårigheter att ta sig an det akademiska språket är något som förekommit i tidigare kurs- och programrapporter. Då svarsfrekvens och svarscommentarer i aktuell programutvärderingen är

relativt låg, går det inte att dra stora slutsatser, men undervisningen i akademiskt skrivande har uppmärksammats och förstärkts de senaste åren. Det finns dock ständigt skäl att vara observant på studenters språkbehov då akademiskt skrivande har många förgreningar. Förmågor att läsa och förstå kärnan i vetenskapliga artiklar, stavning och grammatik, problematiserings-, analys-, argumentations- och diskussionsförmåga är några av de beståndsdelar som behöver ingå i undervisningen för att ge studenter förutsättningar att utvecklas akademiskt. En student uppträcker att *”jag har uppskattat den vetenskapliga progressionen och det positiva upplägget med kunskapsöversikt och examinationen med de tre tänkta studierna i metodkursen. Kände mig förberedd inför examensarbetet!”*. Med tanke på denna kommentar och att hela studentgruppen ventilerade en examensuppsats vid första examinationstillfället är det rimligt att tro, att programmet lyckats förbereda dem för en vetenskaplig studie och textproduktion.

5) Programmets resurser och hur dessa har använts

Studentgruppen har studerat sammanlagt 2,5 kalenderår fördelat på fyra 30-hpkurser, fem 15-hp-kurser och två 7,5-hp-kurser. I programmet undervisar lektorer, docent, adjunkter och doktorander samt en professor under senare del av utbildningen.

Högskolan har nyligen bytt styrsystem för tjänsteplanering och därför saknas exakta siffror över programmet totala resurstilldelning. Föregående programkull tilldelades 3745h (eller 535h/termin) och då institutionens stora omstrukturering inte påverkade aktuell studentkull, kan siffrorna anses vara likvärdiga. Timantalet visar dock total kursresurs utan åtskillnad mellan exempelvis undervisning i hel- eller halvgrupp och redovisar därför inte resurstimmar i förhållande till varje enskild student. I en översiktlig beräkning som gjorde våren 2024, kom programansvariga för båda förskolläraryrkesprogrammen fram till att studenter erbjuds ca 8h lärarledd undervisning i veckan. Inte heller där finns åtskillnad på hel-halvgrupp vilket kan bli missvisande för detta program som endast har undervisning 8h/vecka (och där all tid inte är lärarledd). I kursrapporter finns signaler om att timresurser använts effektivt och i sin helhet.

Överlag verkar studenter upplevt att kursinlagen varit tillräckliga, förutom i kursen Specialpedagogiska perspektiv, där ytterligare undervisning önskas. Kursen är 7,5hp mot de helterminkurser (30hp), som studerats tidigare, vilket i sig kan ge upphov till upplevelser av skillnad i tid. De specialpedagogiska perspektiven är mest samlade i en kurs även om visst innehåll återfinns i termin 6 och förhållningssätt till exempelvis inkludering återfinns i samtliga kurser. Dock är synpunkten återkommande och diskussioner förs om att omfördela femte terminens upplägg till 3x10hp-kurser alternativt 2x15hp (mot nuvarande 2x 7,5hp och 1x15hp).

I programmet finns lärare med både breda ämneskunskaper och egna förskoleerfarenheter, vilket gäller både adjunkter och disputerade lärare inom förskolans område.

Professionsanknytningen i programmet förstärkas även av studenterna själva då de bidrar med sina erfarenheter. På så vis finns beprövad erfarenhet och vetenskaplig kompetens tillgänglig i handledning och examination såväl som i seminarier och grupparbeten. I programutvärderingen nämns just seminarier som särskilt lärorika. Utbildningen innehåller även undervisning om förskolan och professionens framväxt och utveckling, förskollärares uppdrag samt återkommande kopplingar till egen professionsutveckling för att stödja och tydliggöra studentgruppens professionsbyte. Dock har flera av lärarna med egna förskoleerfarenheter

lämnat högskolan under de senaste terminerna, vilket på sikt kan bli ett stort problem för programmets professionsanknytning, trovärdighet och möjligheter att genomföra ett rättssäkert valideringsarbete. Samtligt riskerar innebära att färre studenter söker sig till programmet.

6) Programmets användbarhet och förberedelse för ett föränderligt arbetsliv

Programmet har som tidigare nämnts, redan i sitt uppläggning en stark professionsanknytning. Undervisningen eftersträvar att, för en redan verksamhetskunnig målgrupp, ytterligare sammanlänka och fördjupa beprövande erfarenheter och forskning på ett relevant sätt. Programmets struktur ger även studenterna möjlighet att direkt bidra till förskolans egen verksamhetsutveckling genom sina nyvunna kunskaper och förändringsarbetet kan fortgå under utbildningens gång. En föreläsning på fredagen kan således omsättas till egen undervisning på måndagen i barngrupp. Studentens utveckling mot ett professionsbyte till förskollärare påbörjas med andra ord redan vid utbildningsstart. Enkätsvaren visar att 100% av studenterna uppger att de nu känner sig redo att undervisa åldersgruppen 0-5 år utifrån graderingen helt (82,4%) eller ganska bra 17,6%).

Signaler från förskoleverksamhetens rektorer är att programstudenterna är mycket eftertraktade utifrån kombinationen gedigen erfarenhet och nyligen genomgången utbildning. Studenter har uttryckt att de byter arbetsplats under eller strax efter studietiden eftersom de blir erbjudna tjänster. Andra har under utbildningens gång på egen hand sökt sig till ny arbetsplats då synen på egen verksamhet och profession förändrats. Även i det programråd som högskolan ansvarar för där studentrepresentanter och företrädare för förskoleverksamheten (rektorer, verksamhetsutvecklare, mentorer) deltar, hörs liknande röster. Således finns en hög anställningsbarhet och goda möjligheter för den som genomgått programmet.

Det verkar dock inte tydligt för alla att utbildningen inte utbildar *en* sorts förskollärare för en och samma verksamhet, vilket synliggörs i följande kommentar: ”*Alla arbetsplatser har sitt systematiska arbete på olika vis, där hade det behövts mer kommunikation mellan arbetsplatser och skola [högskolan]: vad förväntar sig arbetsgivaren att nyexade förskollärare har kunskap i?*”. Även om detta kan vara en enstaka åsikt, behöver programmet ge plats för fler diskussioner om synen på professionen.

7) Planerade och nyligen gjorda förändringar i programmet

Inför antagning höst 2021 får tidigare programansvarig i uppdrag av institutionsledning att revidera utbildnings- och kursplan för en omdaning av programmet från campusbaserad till distans. Goda erfarenheter av bedriven distansförlagd utbildning (inte minst ekonomiska) under Coronapandemin, ansågs vara skäl för en snabb övergång. Omställningen från campus till distans gavs dock inte erforderlig tid eller kompetensutveckling och påfrestningen blev stor för kursansvariga i samtliga kurser, men särskilt för första kursens. De erfarenheter av distansundervisning som fanns efter pandemin, var visserligen många men baserade på temporära lösningar. Nu skulle istället ett långsiktigt, kvalitetsstarkt och rättssäkert distansprogram (snabbt) byggas från grunden. Farhågor fanns att utbildningen inte skulle upplevas vara av god kvalitet eller tillräckligt långsiktigt planerad och därför leda till avhopp.

Trots goda och intensiva arbetsinsatser från alla inblandade, fanns det mycket kvar att hantera när nuvarande programansvarigs uppdrag startade hösten 2022 (då aktuell studentgrupp nått termin fyra). Tillsammans med en liten arbetsgrupp inleddes ett omfattande arbete både i diskussion och genomförande som rörde rättssäkra distansexaminationer, AFU-uppgifter, progression i utbildningen och campusundervisning. Programansvarig skapade målmatris, justerade kursplaner och mål och mötte studenter som uttryckte missnöje över delar av studiesituationen. Det tycktes som om upplevelsen av brist på (eller svårtillgänglig) information var det som föranledde störst oro och därför skapades informationsmoduler där bland annat campusträffarnas upplägg och placering, förkunskapskrav samt fortsatt planering av programmet så långt det var möjligt. Förhoppningen var att tydligheten skulle stötta dessa och framtida studenter möjligheter att i god tid genomföra sina studier för en ökad (egen) måluppfyllelse och självständighet och vidare för ökad genomströmning i programmet.

Det kan tyckas omhuldande att högskolestudenter ska erbjudas utökad information i moduler, men hänsyn behöver tas till att målgruppen studenter är pedagogiskt verksamma och i behov av långsiktig planering, exempelvis inför ledighet för en två-dagars campusträff. Utifrån de gjorda åtgärderna, finns redan skillnad i mejlfrekvens och i hur efterkommande studenter (antagna 2022-2024) talar om betydelsen av undervisning och examination på campus, vilket kan tyda på att insatserna varit framgångsrika.

Andra särskilda hänsyn som tagits, rör studiegruppsarbete som sker utanför schemalagd utbildning. Studenter har uttryckt svårigheter med att hitta lämpliga tider som passar alla i gruppen. Det finns visst utrymme att tillmötesgå önskemål om exempelvis färre examinerande gruppinlämningar då målgruppen studenter förutsätts ha pedagogiska diskussioner och sociala relationer i eget arbetslag, men det görs inte utan övervägning och kursplaneändring. Grupparbeten i utbildningen är viktiga exempelvis för en vetenskaplig progression då breddade diskussioner inklusive analys och argumentation kopplat till ett didaktiskt eller ämnesinnehåll, inte kan ske helt på egen hand. Studenters egna och troligtvis skilda erfarenheter av verksamhet, är därtill betydelsefulla beståndsdelar för att vidga både eget och andras perspektiv. Så långt det är möjligt, har programmets examinerande gruppuppgifter beretts tid under den schemalagda studiedagen.

Den lilla arbetsgruppen har fortsatt sitt arbetet med att säkerställa valideringsprocessens olika faser, att genomlysna utbildningens examinationsinnehåll och former samt löpande utvärdera de kurser som passerat i distansutbildningen. Flertalet lärare i arbetsgruppen fungerar samtidigt som programmets valideringshandledare. Kärnan i valideringsprocessen är dessa handledare, som med egen förskollärexamen och bakgrund i förskoleverksamhet har fingertoppskänsla både för hur reell kompetens i förskola kan te sig och för nyanser i utbildningens kursmål. Dylig kombination av förskole- och högskoleerfarenhet är avgörande för en rättssäker validering och förordar en noggrann tillsättning av valideringshandledare. Då en avgörande faktor för att studenter visat sig söka sig till Borås är programmets individuella valideringsmodell, blir valideringshandledare med ansvar för ett rimligt och rättssäkert antal studenter, också viktigt ur antagningshänseende.

I juni 2023 behövde institutionen i samråd med antagningen inkomma med ett yttrande via rektor till Universitets- och högskolerådet (UHR) då tillstånd löpte ut för programmets behörighetskrav på *”minst fem års erfarenhet av pedagogiskt arbete efter den 1 juni 1998 på minst halvtid, varav två år ska vara sammanhängande”*. I yttrandet synliggjordes att och varför programmet (utbildningsplan, kursplaner, lärandemål) kräver att studenter har med sig gedigna yrkeskunskaper, vad en sådan kompetens egentligen innebär samt hur dessa sedan tas tillvara i programmet. Högskolan i Borås lade fram skäl för att få behålla behörighetskravet, vilka UHR tillstyrkte i september 2023.

I samband med ovanstående yttrande upphörde tidigare behörighetskrav ”*pågående anställning i förskola*”, vilket inte innebär innehållsiga förändringar i programmet. Däremot upphör en av högskolans skyldigheter, eftersom studenterna nu själva behöver tillse tillgång till en arbetsplats (alt. ersättningsplats) för genomförande av arbetsförlagd utbildning (AFU). I tidigare skrivning (dvs. anställning såsom ett behörighetskrav) hade högskolan skyldighet att erbjuda arbetsplats för den som saknade sådan. Framöver likställs förskoleplats för de arbetsförlagda studierna med förutsättning för deltagande (i likhet med exempelvis teknisk utrustning). För att tydliggöra förhållandet har utbildningsplan reviderats och webbsidor uppdaterats med ny information inför antagning hösten 2024. Hösten 2025 kommer en utvärdering göras för att följa upp vilken inverkan de nya förutsättningarna fick främst för studenter och rektorer.

Inför antagning hösten 2024 skapade programansvarig en extra länk på ansökningssidan med information (även) till rektorer. Rektorer är viktiga samarbetspartners i programmet och önskemål är involvera dem tidigt. Förhoppningen är att studenterna får ett starkare stöd från en informerad arbetsgivare dels för själva studierna och dels för arbetsbelastning och eventuell tjänstledighet. Även om merparten rektorer under åren har varit positivt inställda till studierna, märker vi att tuffare ekonomiska tider, ökar ifrågasättande utifrån vikarie- eller resursbrist. Det har också varit fler frågor som rör rektors ansvar under valideringsperioden och förhoppningen är att vi genom att erbjuda information redan inför ansökan, kan nå fram till berörda arbetsgivare.

Nätverket mellan Sveriges lärosäten med liknande erfarenhetsbaserade program för pedagogiskt verksamma, har fortsatt erbjuda träffar och diskussionsforum under året. Under de digitala träffarna har bland annat nationellt vikande studentantal och AI i utbildning funnits på agendan. En nätverksträff ägde rum på campus LNU Växjö där bland annat förskollärostudenters närvaro i undervisningen, multimodal undervisningsstrategi och kommande lärarutbildningsutredning behandlades. Nätverket är ett viktigt forum både för programansvarig och medlemmarna i valideringsgruppen. I diskussionerna breddas förståelsen för det egna programmet för/nackdelar och diskussionerna visar att lärosäten arbetar och tampas med liknade med- och motgångar inte minst nu när ansökningstal sjunker nationellt och regering utreder att ändra behörighetskrav för antagning till lärarprogrammen. Ett eventuellt nytt villkor om ”minst betyget C i Svenska”, kommer slå hårt mot program som Förskolläroutbildning för pedagogiskt verksamma. Programmet har skapat förutsättningar för att inkludera fler till utbildning både som breddad rekrytering och att attrahera personer som tidigare valt bort högskolestudier. Programmet har därtill en mycket god genomströmning trots att flertalet studenterna inte uppfyller att eventuellt nytt betygskrav.

Programmet utvecklas ständigt. Inför hösttermin 2021 genomfördes revideringar och anpassning till nya distansuppläggningsplaner i utbildningsplan samt i kursplaner för de första terminerna. Även inför vår- och hösttermin 2022 samt inför vår- och hösttermin 2023, krävdes revideringar då förkunskapskrav och huvudrubriker skulle redigeras. Samtidigt uppdaterades mål-, innehålls- och examinationstexter. Revideringar är tidskrävande men möjliggör översyn av programmets innehåll och examinationer med nyckelkompetenser, progression och lämpliga utmaningar för målgruppen studentgruppen i fokus. Utbildningsplanen genomgick ytterligare en större revidering inför hösttermin 2024 i samband med ovan redovisat yttrande.

Trots att samtliga kursplaner ganska nyligen hade reviderats, behövde samtliga med anledning av budgetanpassningar, ses över med ett nytt fokus; sammanslagningar av mål och examinationer. Det ledde till ännu en översyn av samtliga kursplaner inför hösttermin 2024. Revideringarna hade stor inverkan på kursinnehåll och examinationer. Anpassningsarbetet, inklusive det praktiska utförandet, blev därför mycket omfattande och krävde diskussioner med alla olika kurslag och

ämnesgrupper. Ny målmatris upprättades för att säkerställa att alla utbildningsmål behandlas och examineras på ett rättssäkert och kvalitetsmässigt tillbörligt sätt. Inför vårterminen 2025, återstår ny revidering av kursplan för termin 2 (som övertagit mål från termin 1) och två kursplaner i termin 6 (med nya kursansvariga).

Programmet lärare arbetar för att studenterna ska känna tillhörighet till Högskolan i Borås även om de befinner sig på distans. Erfarenheter från de första distansbaserade grupperna i programmet visar att studierelationer är svårare att uppnå på distans, vilket kan leda till både sämre studieresultat och kanske även avhopp. På ansökningssidan till hösten 2023 informerades sökande studenter om att program- och kursintroduktion var förlagd till en campusträff i Borås. Tidigare uppstarter hade skett på distans och detta var ett försök att öka studenternas möjlighet till gruppstillhörighet, högskolan, programmet och till varandra. Försöket blev mycket lyckat och uppskattat och studenter upplevdes snabbare än föregående år, ge sig hän i diskussion och samarbeten. Tid var avsatt under uppstarten för att träffa och formera samarbetet i studiegrupper och då kursansvarig planerat studiegrupper efter närhetsprincipen, kunde de studentgrupper hitta plugg- och samåkningskompisar redan första utbildningsdagen. Studenter gav positiv feedback på en campusförlagd uppstart vilken nu har permanentats och genomfördes även hösten 2024.

Studenternas arbetsplatsförlagda utbildning har senaste året varit ett prioriterat arbetsområde utifrån progression i uppgifter och examination, valideringsmöjligheter och ur likvärdighetsaspekter. Utöver det, förs diskussioner om studenters och rektorers möjligheter att erbjuda och organisera valideringsprocessens tredje del, dvs arbetsplatsbytet. Programmets 15-åriga samarbete med rektorer har berett möjlighet för studenter att genomföra större delen av den arbetsplatsförlagda utbildningen på egen förskola. Utmaningen för högskolan är, att vid varje programstart starta nya samarbeten med nya rektorer (numer i hela landet). För att svara på frågor ordnas digitala möten med studenter inför antagning, med rektorer inför arbetsplatsbytet och med verksamhetens handledare både inför och under valideringsperioden. Därtill erbjuds förstärkt skriftlig information på webb och Canvas. Varje hösttermin blir därför informationstät och mejlfrekvensen hög för program- och kursansvariga.

Uppgifter under den arbetsförlagda utbildningen (AFU) varierar mellan att vara separata eller inkluderade i andra examinationsuppgifter. Både ur rättssäkerhets- och studentperspektiv behövs en större tydlighet där uppläggning planeras på programnivå. Föreställningen om att målgruppen studenter ”inte behöver” genomföra AFU eftersom de har arbetslivserfarenhet, finns både hos studenter och enskilda lärare. Även nyvunna kunskaper behöver dock prövas i verksamhet, återföras till högskolan för diskussion, analys för att slutligen ge nya perspektiv. Arbetsgruppen för validering har under senaste året diskuterat samtliga AFU-uppgifter för att få överensstämmelse och för att tydliggöra syftet för studenter och lärare.

Det som dock har behövt prioriteras av programmets arbetsområden, var tyvärr diskussioner om nödvändiga nedskärningar i kombination med kompetens- och kvalitetssäkrat innehåll samt arbetsmiljömässiga förhållanden. Förskollärarens breda nyckelkompetenser som beskrivs i omfattande målformuleringar i utbildningsplanen, gör dylik diskussion komplicerad. Vi hoppas dock de uppsägningar inte leder till kompromisser med den validering- och utbildningskvalité som uppmärksammats i senare års programutvärderingar. I mars 2023 tillfrågades de distansstudenter som antogs hösten 2022 varför de valt att söka sig till just Högskolan i Borås och Förskolläraryrket för pedagogiskt verksamma. Hela 70% anger att de blivit

rekommenderade att söka utbildningen i Borås av chefer, kollegor eller bekanta som antingen genomgår eller nyss har genomgått utbildningen här. 30% har alltså googlat eller hittat utbildningen på antagning.se. och flera av dessa har muntligen angett att jämförelsen mellan likvärdiga utbildningar, gett Borås övervägande fördel då både upplägg (dvs en schemalagd dag i veckan i kombination med campusträffar) samt vår individuella valideringsmodell varit avgörande. Det är mycket tillfredsställande siffror och viktiga synpunkter inför kommande planering för programmet.

Det som ligger allra närmast i programmet är regeringens utredning som väntas vara klar i slutet av november 2024. Oavsett vad den innehåller, kommer arbete starta för att säkerställa att programmet fortsätter i den riktning vi påbörjat men i förhållande till nya direktiv. Vi har ett program med mycket god kvalitet. Den stora majoriteten av studenter genomför utbildningen och verkar dessutom ha riktigt roligt längs vägen, vilken en avslutande studentkommentar får symbolisera:

”Tycker att programmet, studenter och lärare har varit fantastiska på många sätt. Ett lärorikt äventyr som jag är så tacksam för att jag tog mig an. Det har varit roligt och varje ny kurs har startat med positivitet från kurshandledarna”

//Programansvarig Anneli Bergnell